

NAŠA VOLJA

CLASILO JUGOSLOVENSKE MLADINE

LETO II.

Ljubljana, dne 6. maja 1936.

Štev. 8.

Mladina in mladost

Mladost in starost sta si dve nasprotnosti, ki se medsebojno cenita, toda mladina nikoli ne ceni samo sebe, ampak o njej vedno sodijo starejši.

Mladina redko govori o sebi, to je razumljiva stvar, kajti ona nima preteklosti, ampak samo bodočnost, in kar je najvažnejše, mladina živi v sedanjosti.

Ta sedanjost mladine je postala v zadnjih letih tarča tistih ljudi, ki so v prvi vrsti poklicani, da mladino vzgajajo in jo dvignejo na stopnjo dostojne človečanske zavesti; toda postala je tarča, na kateri se s prstom kaže na izpremembe, ki jih prinaša evolucija časa, vendar se pri tem ni storilo niti koraka, da bi se odstranile nekatere pomanjkljivosti in slabi pojavi.

Izobraževanje in vzgoja sta prvi pogoj, da postane mladina močna, kar je zanjo tudi najpotrebnejše: vzgoja duha, vzgoja značaja, obenem z urejeno vzgojo telesa, ki pa ni tako zamotano. Večkrat slišimo starejše, ki se pri- tožujejo čez današnjo mladino, toda ni težko dokazati, da je vse tisto, kar je na mladini omrtvelega, delo starejših. Njihova dolžnost je, da dajo mladini vsa potrebna navodila, a odgovorni činitelji tudi pogoje, da se ustvari možnost za izobraževanje in vzgojo, če že mora biti po naravnih in zemskih zakonih tako, da to urejajo starejši.

Starejši imajo oblast, imajo različne možnosti, v svojih rokah imajo upravo države, ki se giblje kakor ogromen stroj; mladina je tu samo bencin, in če v tem velikanskem stroju ni kaj v redu, sta samo dve možnosti: ali niso instalaterji ničvedni, ali pa je pokvarjen bencin.

Moč mladine zavisi torej od preudarnosti starejših, ki jo usmerjajo v življenje in jo vodijo.

Ni mogoče ovreči dejstva, da stari ob vsaki priliki radi hvalijo svojo dobo in njene običaje. Trdijo, da je tedanja moda bila boljša, boljši je bil sistem petja in igranja, lepša oprema, kočijaži itd., a s podcenjevanjem govorijo o sedanjosti, ter v to vpletajo tudi mladino. To je slab pojav, ki je škodljiv za duh in napredek mladine, kajti napredek ni bajka, civilizacija ni strašilo, emancipacija ni zločin. Danes bi bilo smešno zahtevati pošne vozove, če obstoje železnice in avtomobili, prav tako, kakor bi bilo nekritično zahtevati danes od mladine, da bi bila prav taka, kakor je bila pred 50 ali 100 leti. Vsaka doba ima svoje potrebe in svoje navade.

Resnična mladina se že zaradi svojih fizioloških posebnosti večkrat ne more vzdržati določenih razburkanih strasti, a ni dovolj, da pristojni kažejo s prstom na te razburzanosti in da se zgražajo: potrebno je, vzgajati mladino v obvladovanju samega sebe. Nasprotno pa se v življenju mladine čestokrat opazijo žalostni slučajni njene prepuščenosti sami sebi, njene slabe in neobdelane sile, kakor tudi vplivi in neznačajnosti od strani ljudi, katerim je zakon postavil za dolžnost, da to mladino dvignejo iz teme, ji vzbudijo samozavest

V čem je pomanjkljivost današnje srednje šole?

Dejstvo, da se večkrat javno razpravlja o srednji šoli, jasno kaže, da ima ta neke pomanjkljivosti, ki povzročajo diskusijo o njej.

Osnovna naloga srednje šole leži brez dvoma v tem, da mora ustvariti narodno inteligenco, ki bi se lahko pozneje, zavzemajoč različne položaje v državni upravi, znašla v vseh življenjskih vprašanjih, katere mora prvenstveno reševati. Razen tega bi morala biti moralni voditelj našega naroda, a ta dolžnost se razteza še dalje tudi na tiste, ki po končanem šolanju ne odidejo v državno službo; to tembolj, ker je njihovo število iz leta v leto vse večje.

Srednja šola je poklicana, da razvija čut moralne odgovornosti in da narodno inteligenco usposablja, da temu čutu lahko ustreza. Njena naloga je tembolj težka, ker mora posameznika napraviti za sposobnega, znati se v tistih novih in nepričakovanih okoliščinah, ki v času njegovega šolanja niso mogle priti v poštev.

Strokovne šole pripravljajo gojence, tako da se ti čim bolj uspešneje znajdejo v problemih svojega delovnega okvirja. Medtem odhaja manjši del v srednje šole, a večji ostaja izven njih. Zato se strokovnošolska mladina vse bolj znajde v različnih zamotanostih življenja, v katerih mora pod pritiskom okoliščin delati. Zaradi tega tako gimnazije, kakor tudi strokovne šole same ne smejo v nobenem slučaju zanemariti vseh tistih problemov, ki nastajajo ali lahko nastanejo v praktičnem življenju, a ki še vedno zelo težko prodirajo zidovje naših šol.

Gimnazija se v tem pogledu nahaja v ugodnejšem položaju kakor strokovne šole, v kolikor se ne usmerja na določeno strokovno skupino predmeta, ampak lahko opazuje in proučuje ves življenjski tek v vseh njegovih oblikah. Videli smo, da pa tudi strokovne šole ne smejo zanemariti teh vprašanj.

Vendar, čeprav so se življenjske okoliščine skoro v bistvu izpremenile in postavile nove, prej neslutene probleme, od katerih pravilne rešitve zavisi napredek in včasih tudi življenje naroda, vendar je učna snov postala v glavnem popolnoma ista, kakor je bila pred 20 leti. Večkratne in umestne zahteve šolskih zakonov stvari niso mogle popraviti. Zaradi tega se v šolah dela, kakor da se zgodovina ne giblje, čeprav ona, zlasti po vojni, drvi naprej, zapuščajoč za seboj vse tiste, ki ne gredo z njo.

To je poglobljena pomanjkljivost skorajda vseh srednjih šol. Razni pedagoški problemi, prav zaradi priprave današnjih pedagogov, so vse- kakor manj važni kakor vprašanje, kaj naj se v srednji šoli uči, da bi se mladina mogla

vzgojiti tako, da bi se lahko postavila nasproti vsem življenjskim težavam in se usmerila za delo v korist našega naroda. Zaradi tega so ne- obhodno potrebne korenite reforme srednjih šol. Slednje se morajo preusmeriti za stvarne življenjske potrebe naroda. Ne sme se naivno misliti, da si življenje lahko ureja po našem znanju in naši volji. Narodna inteligenca mora reševati probleme, ki se ji stavljajo, in razne volje kanalizirati v smeri stvarnih potreb naroda in države. A za vse to mora biti pripravljena.

Da je priprava narodne inteligence lahko po- polna, mora šola vložiti v svoj program tisto snov, ki jo zahteva današnje življenje samo. Namreč, pred vojno je učenec stopal v šolo z določeno moralno in narodno vzgojo, ki sta mu jo nudili dom in okolje, v katerem je živel. Šola je to prvobitno vzgojo v glavnem dalje razvi- jala tako, da je v svojo avtoriteto in s svojimi sankcijami budila v njemu novo moralno in bolj živo narodno čustvo. V manj slučajih je imela nalogo, moralno jih popravljati. Izjeme pri tem so bile pred vojno vsekakor večje kakor po vojni. Kakor sta šola in učenčevo okolje poma- gali v tem oziru, tako je šola lahko obračala po- glavitno pozornost za doseg znanja pri učenju. To je bila srečna okoliščina, kajti tedaj je bilo znanje eden izmed odločujočih činiteljev v med- narodnem življenju.

Po vojni pa je dobilo vse druge oblike. Učenci stopajo v šolo večkrat z negotovimi moralnimi pojmi in nacionalnim čutenjem. A šola vendar ne more svojega gojenca potegniti iz strašnih vplivov okolja. To stanje se je še toliko bolj poslabšalo, ker je bil pred nekaj leti v gimna- ziji ukinjen pouk etike, ki bi se prav za prav morala učiti že od petega razreda dalje, t. j. v dobi, ko se pri učenju pojavlja živahnejše za- nimanje za socialna in moralna vprašanja. Za- radi tega se dogaja, da učenec dovrši gimnazijo, a vendar nima nikakega pravega pojma niti n. pr. o državi.

Šola se na ta način bori s skoraj nepremagli- vimi težavami: na eni strani v njenem progra- mu nista predvideni moralna in nacionalna vz- goja kot posebna predmeta, na drugi strani pa — kolikor je mogoče, a mnogo ni mogoče — v svojem programu obsega tudi tiste življenjske probleme, ki ji vstajajo pod silo razmer, a ki v učnem načrtu niso predvideni.

Zaradi tega je potrebna načrtna in sistema- tična nacionalna vzgoja, t. j., šola mora dobiti več nacionalnega značaja. Razen tega se morajo v srednji šoli učiti tisti predmeti, ki jih zahteva življenje samo. (Nadaljevanje na 2. strani.)

in ji dvignejo tisto, kar je najvažnejše — moralo.

Narod, zemlja, država, v kateri se mladina vzgaja, mladina, ki je dobila navodila starej- ših, ki se je navadila obvladovati samo sebe, ki je obrzdała svoje strasti ali jih zmanjšala na minimum, ta narod, zemlja ali država lah- ko diha z enotnim dihom, rešuje vsa gospo- darska, kulturna in politična vprašanja brez težav, in gotovost ji je zajamčena. Nasprotno

pa pomeni zanemarjanje vzgoje mladine v obvladovanju samega sebe in obrzdvajanju določenih strasti, ustvarjanje zmešnjave in nemira.

Če bi mladina uspela v vsem tem in če bi se tako vzgojila, bi ji preostalo samo eno: boj vsakemu konservatizmu, trganje krink raz obrazov vseh tistih lažnivih pokretov za ob- novo mladine, ki imajo v svojih pravilih po- šteno samo ime. T. L. K.

Čehoslovaški minister za narodno obrambo:

Zdrobili bomo vsakogar, ki bi se dotaknil naše države!

V drugi polovici preteklega meseca je praska mladina priredila pred ministrom za narodno obrambo Machnikom veliko manifestacijo za obrambo države in naroda, da s tem pokaže, da je budna in da bo vedno na svojem mestu tudi v najusodnejših trenutkih. To je bila manifestacija odločnosti, da da mladina v službo države vse svoje sposobnosti, vse svoje sile in tudi svoje življenje. Ob tej priliki je minister za narodno obrambo imel pred mladino govor, v katerem je med drugim dejal:

»V preteklosti smo imeli vojake, ki so pisali čehoslovaško zgodovino v najlepšem slogu vse dotlej, dokler so imeli poveljnike, ki so odgovarjali njihovi hrabrosti... Svetovna vojna je potrdila to vojno tradicijo. Brez legij bi ne bilo narodne revolucije, brez legij bi ne bilo čehoslovaške samostojnosti. V lastni državi smo ustvarili čehoslovaško armado. Jasno in odkrito izjavljam, da imamo armado, za katero nas lahko zavida vsaka druga država. Toda potrebna ji je moralna pomoč iz civilnih vrst. Prepričan sem, da so nas zadnji dogodki, nas vojake in civiliste, privedli v enoten tabor, da izpovedujemo nove nauke. Ne Chelčickove, temveč Žižkine nauke. Ta nauk je utelešen danes v enem izmed največjih zakonov, v zakonu o obrambi države. Njegova ideja je kratka in jasna: zakonodajno potrditi, da morajo v slučaju nevarnosti izgniti vsa politična nasprotja, da v primeru nevarnosti ne smejo obstajati stranke. Biti mora samo ena stranka — stranka naroda, ki je odločen braniti svojo državo. Pri bratskem srbskem narodu, izmučenem na smrt, kate-

(Nadaljevanje s 1. strani):

Torej: spoznavanje življenjskih vprašanj, globlja moralna vzgoja in razvijanje vse močnejšega nacionalnega čutenja so prvotne potrebe naše srednje šole. Samo, če bo tem zadostila, bo lahko popolnoma služila koristim našega naroda, ker bo šole tedaj postala prava »srednja šola«, saj so vsi pogoji, vsaj najpomembnejši, že tu.

M. M. J.

rega so barbari hoteli izbrisati iz vrste narodov, se ni od najmanjšega deteta pa vse do starca našel niti en sam človek, ki bi ne čutil v sebi svoje notranje zapovedi: domovina kliče, da gremo na bojišče, da tam zmagamo ali poginemo. Pokazali bomo vsemu svetu, da

smo siti lažnivih obzirov in da bomo zmrčili vsakega, ki bi se dotaknil naše države...

Ni nam treba povešati glave. Ni se nam treba za kaj bati. Če bomo imeli samozaupanje, ni na svetu sredstva, ki bi nam lahko uničilo našo samostojnost. Zgodovino, ki prihaja, moramo izpolniti s hrabrostjo, da bo zgodovinar lahko napisal, da so imeli veliki predniki velike potomce. Dober državljani je dober, pošten in hraber vojak. To je največje odlikovanje našega mladega človeka. Le z neuklonljivostjo napram vsem napadom smo lahko prepričani, da bomo znali izvojevati svobodo ohraniti na večne čase!

Ob stebru češke lirike

Stoletnica natisa »Mája« Karla Hyneka Máche

23. aprila t. l. je minilo ravno 100 let od tedaj, ko je Karel Hynek Mácha na svoje stroške natisnil prvo izdajo »Mája«, najslavnejše češke pesmi, ki je ena od poglavitnih stebrov nove češke poezije sploh. Mácha je pisal »Máj« od septembra 1835. do marca 1836. in ga je izdal v 600 primerih. Ze takoj ko je delo izšlo, je Mácha prodal 350 izvodov. Prodajal ga je po 14, 22 in 30 srebrnih krajcarjev, po kvaliteti papirja. Mácha je od tiskane pole plačal 9 srebrnih forintov, a tiskar se je moral obvezati, da bo zlasti pazil na to, da bo izdaja čista in da bo uporabil nove črke, s katerimi ni bilo še nič tiskano. Vidi se torej, da je Mácha posvetil veliko pozornost grafični izdelavi dela. Denar za tiskanje si je deloma moral izposoditi od svojih prijateljev.

V soboto 23. aprila 1836 je dobil iz tiskarne vse izvode na krasnem papirju, toda že v ponedeljek ni imel niti enega več. Prva dva dneva se je knjiga hipoma razprodala in niti knjigovezec ni mogel končati pravočasno vsega dela. Tudi ostanek 250 izvodov na navadnem papirju je Mácha prodal brez posredovanja knjigarnarjev.

Izdaja »Mája« je poleg velikega navdušenja že takoj v začetku izzvala tudi močan odpor. Nekateri kritiki so Mácho nazivali za »zlatare«, njegovo pesem pa za tisto, »čemur ni mogoče dati imena« in še mnogo huje. Strogost kritike je izzvala to, da je bil »Máj« nekaj popolnoma novega in kritiki tako lepe stvari niso umeli sprejeti.

Toda »Máj« je vendar osvojil vse češke či-

tateljce. Doživel je 90 do 100 izdaj (leta 1929. jih je bilo 80) in izšel je v najmanj stotisoč izvodih. »Máj« se najbolj pogosto tolmači kot pesem ljubezni. Toda to je tudi filozofska pesem, pesem metafizičnega upora, žalosti za minulo in izgubljeno mladostjo. »Máj« je tako pestra in komplicirana pesem, da jo je mogoče tolmačiti na sto različnih načinov.

Tudi izraz pesmi je tako lep kakor notranji smisel in notranja vsebina. Sele moderno proučevanje je odkrilo lepoto izraževanja »Mája« v vsej njeni veličini.

»Máj« je pesem, katere lepota nas nikoli ne more zadovoljiti. Njena privlačnost je vedno nova, kakor na dan njenega rojstva, in k njej se bodo vračale vse generacije čehoslovaškega naroda, dokler bo ta obstajal. Ob njem pa se lahko napije čiste lirike tudi vsa jugoslovenska mladina, ki bo v tej prekrasni pesmi mogla najti samo lepoto in globino človeške duše.

Dvignimo našega človeka intelektualno, napravimo ga sposobnega ločiti resnico od laži, dvignimo ga moralno, odvadimo ga laži, zasebne in narodne laži, vcepimo mu popolnoma izgubljeni čut odgovornosti, odprimo mu oči, da bo znal ceniti moralno vrednost dela.

Ob dvajsetletnici nastanka prve srbske dobrovoljne divizije v Odesi in njenih borb v Dobrudži

(Iz govora dr. E. Turka, dne 17. marca 1936 v Ljubljani.)

Prvi odredi dobrovoljcev so nastali v Srbiji in so se v vrstah srbske armade udeležili bojev na Cer-planini in pri Rudniku, se umikali čez Albanijo in bili priča srbske narodne Golgoti. Iz teh odredov je pozneje na solunski fronti nastal veliki dobrovoljski odred pod poveljstvom Vojna Popovića, znanega vojvode Vuka, ki je dosegel krono svojih uspehov leta 1916., ko je zavzel skupno s srbskimi bataljoni 2521 m visoki Kajmakčalan. Do velikega razmaha pa se je razvil pokret v Rusiji. Nastal je iz spontane akcije vojnih ujetnikov tedanjih avstroogrskih Jugoslovenov, ki so se začeli javljati srbskemu poslanstvu v Petrogradu od vseh strani in vsak na svoj riziko. Tako je v času, ko Bolgarija še ni stopila v vojno na strani osrednjih držav Nemčije in Avstro-Ogrske, odšel iz Rusije prvi odred preko Rumunije in po Donavi v Srbijo. Po njegovem odhodu in ko je Bolgarija za vojno napovedjo antanti pretrgala zvezo z Rumunijo, je število dobrovoljcev vedno bolj naraščalo in ustvarjati so se začele vojaške edinice. Podlaga za to je bila že dana. Prva četa, iz katere se je pozneje hitro razvila divizija, je nastala iz straže dobrovoljcev, ki je čuvala skladišče srbske delegacije v Odesi,

Ta pa je nakupovala za srbsko armado žito v južni Rusiji. V decembru 1915 je štela četa že 200 vojakov in 7 oficirjev. Dobrovoljci so začeli izdajati tudi svoj list »Slovenski Jug«, ki so ga sami pisali in tiskali. Ta list je širil propagando med Jugosloveni v Rusiji in zaradi tega so prihajali vedno novi dobrovoljci, ki so se zbirali okrog srbske delegacije v Odesi in nastal je odred. To gibanje dobrovoljcev se je širilo in množice je bilo treba organizirati na vojaški podlagi. Zato se krogi, ki so videli dobrovoljski pokret, naprosili vlado kraljevine Srbije, katere armada se je odlikovala po vojaških vrlinah in izkušnjah ter demokratičnem duhu, da izvrši končno organizacijo dobrovoljcev. Nastala je I. srbska dobrovoljska divizija, ki je bila po ruskem načinu razdeljena na štiri polke po tri bataljone, imela je strojno in konjeniško diviziono oddeljenje ter komero, poleg tega pa še oddelek za vzdrževanje zveze. Vojaki so bili oblečeni v ruske uniforme s srbsko šajkačo na glavi.

V aprilu 1916 so dospeli srbski višji oficirji s Krfa pod vodstvom takratnega polkovnika Stevana Hadžića in začeli z vežbanjem divizije. V maju so posetili divizijo predsednik srbske vlade Nikola Pašić, znameniti ruski general Brusilov in ruski car Nikola II. Rusija je dala orožje, toda v omejenem številu, ker tudi sama ni imela dovolj vojne opreme. Toda vojni dogodki so prekinili končno vežbanje in formiranje divizije. V pričakovanju, da stopi Rumunija na stran antante, kar se je pozneje tudi zgodilo, je rusko vrhovno poveljstvo sporazumno s srbsko vlado odločilo, da se divizija uporabi za operacije v Dobrudži skupno z rusko in rumunsko vojsko. Ko je divizija dobila povelje, da se koncentrira ob rumun-

ski meji, je krenila v juniju 1916. iz Odeze in zasedla ozemlje med Bolgradom in Renijem v jugozahodnem kotu Besarabije. V avgustu je divizija nadaljevala pot na vlačicah po Donavi, prispela do mesteca Črna voda in se nato koncentrirala v Medžidži, središču Dobrudže. Z rusko pehotno in konjeniško divizijo je tvorila dobrovoljska divizija 47. korpus ruske armade in je bila pod ruskim vrhovnim poveljstvom. Toda dogodki so prehiteli in brez topništva in tehničnih čet je morala divizija kljub protestu svojega poveljnika polkovnika Hadžića v boj, da zavzame mesto Dobrič ob rumunsko-bolgarski meji. Operirala je prej v jugovzhodnem delu Dobrudže v smeri železniške proge, ki veže rumunsko črnomorsko mesto Constanca z bolgarskim primorskim mestom Varuk. Odlikovala se je v boju pri Kara Sinanu, Kokardži in Anzači. Toda v važnem trenutku, ko bi lahko prebila bolgarsko fronto in prodirala dalje proti Sofiji, je divizija ostala na cedilu. V noči med 11. in 12. oktobrom 1916 je pri vasi Pazarli napočil najbolj kritičen dan, ko so se ruske in rumunske čete brez vsakega obvestila umaknile. Sovražnik je obšel levo krilo dobrovoljske divizije in jo napadel naravnost v bok. Po srditem boju in junaških dejanjih, za katere je žela najvišje priznanje takratnega regenta Aleksandra in ruskega vrhovnega poveljstva, se je divizija sicer rešila, toda s težkimi izgubami. Ob začetku ofenzive je štela divizija 20.541 ljudi in je od tega prvotnega števila izgubila v dneh od 24. avgusta do 12. oktobra 1916 245 oficirjev in 8036 vojakov, torej 40,7 % vsega števila divizije, ali 50 % borcev pešakov. Po teh ogromnih izgubah je odšla divizija v oktobru v ozadje, da se preuredi. (Nadaljevanje)

O kolonizaciji Abesinije

»Je risque ma tete!« (Svojo glavo stavim na kocko!) je dejal Mussolini meseca septembra lanskega leta nekemu francoskemu prijatelju Angležinje Elisabeth Monroe, ki je v londonskem zborniku »The Fortnightly« objavila zanimiv članek o možnostih koloniziranja Abesinije in iz katerega posnemamo njen razgovor s predsednikom italijanske vlade o položaju v vzhodni Afriki. Ob tem stavku, ki ga je izpregovoril, se moramo zavedati, da je stava v resnici visoka: izdajajo se milijoni, ki jih država nima preveč, tisoči ljudi se pošljejo v daljne, nezdrave kraje, davčnim obveznikom pošiljajo dan na dan nove terjatve in sploh se troši silno veliko moči v vsakem pogledu.

Kot razlogi za to se omenjajo življenjske zahteve italijanskega naroda in njegova varnost v vzhodni Afriki. To se lahko pove z eno besedo: avtarkija. Italiji gre zaradi nje. Ta odgovor lahko zadovolji vsakogar, ki vprašuje, zakaj se Italija bori za izvore sirovin, ki jih je povsod na svetu dosti na razpolago.

V večelu razgovora, v katerem so bili omenjeni novi in novi oddelki, ki jih pošiljajo v Afriko, je Mussolini obljubil novo domovino v Afriki ne samo prenapoljeni Italiji, temveč tudi milijonom emigrantom, ki že leta in leta živijo in delajo v tujini. »Nič več ne boste obdelovali zemlje za tujca,« je rekel Mussolini, »nič več ne boste drugim gojili sadja, urejali ceste in gradili hiše. Dal vam bom novo Italijo onstran morja!«

Med angleškimi in italijanskimi kolonisti obstoji namreč velika razlika. Italijan je povsod skromen in zna delati obenem z domačini. Italijani se znajo prilagoditi in so zaradi tega dober kolonizatorski material. Toda s koloniziranjem Abesinije je združeno toliko težav, da je težko reči, koliko Italijanov se bo lahko tam naselilo. Poleg klimatičnih in drugih težav se je treba ozirati tudi na dejstvo, da so si s svojim dosedanjim poslovanjem Italijani napravili Abesince za smrtno sovražnike in da se bodo morali dolga leta hudo boriti z njihovim sovraštvom.

Velik del zemlje ne bi mogel biti koloniziran zaradi absolutnega pomanjkanja prometnih zvez. A grajenje poti v goratih krajih je zelo drago. Velike stroške bodo zahtevala tudi dela za namakanje, brez katerega se večji del zemlje sploh ne more obdelovati.

Z velikim prizadevanjem, trdom in napori bi se lahko naselilo v Abesiniji v času 10 let 1 milijon ljudi. Toda v istem času bo Italija sama imela za štiri milijone prebivalcev več, kakor jih ima danes. Jasno je torej, da Abesinija ne bo mogla sprejeti presežek italijanskega prebivalstva, a še manj presežek italijanskih emigrantov, ki živijo v tujih državah.

Italijanom gre največ za to, da bi si pridobili bogate izvore sirovin: kovin, goriva, življenjskih potrebščin itd. Zelo mnogo se govori o prirodnem bogastvu Abesinije, toda malo je točnih podatkov o pravem stanju stvari. Abesinski poljedelec goji največ »tiefa«, rastlino z drobnim zrnjem, ki sliči prosu. To je poglavitna hrana abesinskega naroda, toda Evropecem ne prija. V majhnih količinah gojijo tudi pšenico in ječmen, toda samo v nekaterih krajih. Gorati kraji bi pač bili dobri pašniki za črede ovac, s čimer bi Italija dobila volno in meso. S časoma bi obenem z izgrajevanjem prometnih sredstev in namakanjem lahko začeli italijanski kolonisti gojiti zelenjavo, sadje, bombaž, kavo, sladkor, a po nekaterih krajih tudi kavčuk.

O rudninskem bogastvu Abesinije pripovedujejo cele bajke še od časa kralja Salamona. Če je to res, bi se lahko Italija s tem silno okoristila. Zlasti mnogo se govori o petroleju, kar je itak vsemu svetu znano iz znamenitega Rickettsovega slučaja. Pravi, da v Danakilemskem okraju petrolej takorekoč na mnogih mestih kar brizga iz zemlje. Mnogi trdijo isto o puščavi, ki se razprostira med Hararjem in Hargeisko v angleški Somaliji.

Zaradi nepristopnosti terena v Abesiniji se produkcija premoga še ni pričela. Zdi se, da se nahajajo bogata ležišča premoga v hribih ob sudanski meji, med jezerom Tana in Gallabat.

Precejšnja ležišča zlata se nahajajo v kraju Beni Shangul na meji Sudana in severno ter južno od Modrega Nila, švicarski inženjer Alfred Ilg, ki je bil od leta 1879. do 1906. svetovalec cesarja Menelika, je že tedaj pisal, da »stotine domačinov mirno presejajo zlato pesek« iz reke Dabus in Dides, ki sta južna pritoka Modrega Nila. Toda do sedaj še niso uspeli poskusiti, da bi se zlato proizvajalo v večjih količinah, a to zaradi malarije, ki v tem okraju muči domačine in tujece.

O bakru ni skoraj ničesar znanega, o srebru pa se govori, da ga je po nekod veliko; prav tako tudi platine. Ležišča katrana so odkrili v Danakilemski puščavi, kjer se po pripovedovanju nahajajo na prostoru dveh tisoč kvadratnih milj tudi ležišča soli.

Razen izvorov sirovin boče Italija s svojim napadom na Abesinijo zavarovati svojo varnost. Toda med domačini bo najbrž izzvala težnje po masčevanju in Abesinci bodo nove naseljence leta in leta preganjali. Tudi bi z osvojitvijo Abesinije mnogo pridobila v strateškem oziru. Italijanska Abesinija bi bila tako velika trdnjava kakor Francija in bi na eni strani vladala izhodu k Rdečemu morju, ki je široko samo 13 in pol milj, a na drugi strani dolini Nila z drugo kolonijo Libijo.

-in.

Z gozdarstvom se pečajo oni, ki imajo gozdove. Gozdove pa imajo le oni, ki so ostali ob robu. »Otočan« se je zaril v zemljo z dušo in telesom ter se ne briga za nič drugega. On ne mara gozda, ga tudi ne kupi, čeprav bi ga lahko. S poljedelstvom in živinorejo, drugi pa z gozdarstvom.

Kako je bilo?

»Gozdar« je živel do novejšega časa samo za gozd. Bil je stalno v gozdu. Sekal, klestil in vozil je neprestano. Ko je imel les pravo ceno, so ljudje prav dobro živeli. Žene in otroci so se trudili doma, da so pridelali toliko krompirja in nekaj žita, da so se preživeli čez zimo, krmili dve kravi, nekaj prašičev, da je bilo o veliki noči in ob košnji dati kaj na mizo. S poljedelstvom so se bavili samo tisti, ki niso bili sposobni za gozd. Moža niso nikdar videli prijeti za motiko. Ni mu bilo treba. Z lesom je mnogo več zaslužil. Pijače ni nikdar manjkalo. Tam so dobro jedli in pili, na »Otokih« skoro stradali, tam so se zadovoljevali, na »Otokih« stiskali. Je pač tako, da se kmet zadolži takrat, ko ima vsega v izobilju in ne takrat, ko je v stiski. Na »Otokih« so frčale krilatice »Sokarije« in »Fizolarije«. Danes je drugače, skoraj bi dejal — narobe.

»Otočan« je živel za njive in živino. Bil je v večni negotovosti in strahu. Boril se je z vodo, ki mu je zalivala rodne njive, ko so največ obetale. Nikdar se ni valjal v izobilju. Njiva mu je dala toliko, da je živel in nič več. V najhujših stiskah mu je priskočil na pomoč hlev in ga rešil iz zagate. Narava ga je prisilila, da se je zdaj za zdaj zatopil v strokovne knjige, vabil strokovnjake in si pustil svetovati. Upošteval je nasvete.

Kako je?

Prišla je kriza. Les ostaja, ne gre nikamor. Hranilnice terjajo svoje, bobni ropočajo. »Gozdarji« kolnejo. Iz njiv stiskajo, da bi jih vsaj preživeli. A njive niso navajene tega. One rde kakor vedne: ne več ne manj. Gozdarska roka ni vajena neznosti, ki jo zahteva neznana rastlina.

»Otočan« nima dolgov. Strah ga je pa še bolj pritisnil v zemljo. Domislil si je, da je blizu Ljubljane. Saditi je začel stvari, ki jih zahtevajo ljubljanske gospodinje. Postal je vrtnar. Dan za dnem nosijo ženske v Ljubljano zelenjavo, jajca, mleko. Izkupiček je majhen. Nekaj pa le vsak dan. On ni vajuen šteti »jurje«, — tudi »kovačev« in dinarjev našteješ za celoga jurja, čeprav traja dalj časa. Navajen je borbe in stiskanja, naučila ga je voda. Vrba ne dá več. Uničil jo je. Navozil kupe zemlje, vsadil drevesca in čaka. Drevo je na vodi, lepo raste. Ali kaj bo, ko pridejo korenine do vode? Tega ne ve. Toda, kdaj Barjan ve, kaj bo?

Kako bo?

Da, kaj bo, ko bo konec teh stisk. Na »Otokih« nič hudega. Oddahnili se bodo in delali dalje.

Za »Gozdarje«, za gozdove se bo tedaj šele pričela stiska.

Branili bodo svoje domove. Orožje bo pa gozd. Pele bodo sekire svojo smrtonosno pesem. Gozd je bil vedno tisti, kamor se je gozdar zatekel v stiski. Toda dosedanjí napadi niso bili napravljani v iht. »Gozdarjeva« roka je poznala vsaj malo ljubezni in usmiljenja. Kaj bo tedaj, ko bo les zopet dobil svojo pravo ceno? Vanj se bo zapodil in podrl vse, da bo rešil dom.

Kras bomo imeli sredi Slovenije. V tak Kras, kakršnega imamo v naših slovenskih dušah, se bo spremenila tudi naša lepa mati.

Kolikšen del zemlje nam je na ta način uničil lesa lačni tujeec! Zgodovina pravi tako. Toda takrat je bil tujeec gospodar na naši zemlji. Ne moremo mu zameriti. A sedaj je zemlja naša, čisto naša in sami gospodarimo z njo.

Kje je zakon, ki bo ob pravem času povedal: to smeš in tega ne smeš posekati. Je zakon, ampak v miznici, kot vsi potrebni zakoni. Take zakone, ki prinašajo temu ali onemu dobiček, prokleto natančno izvajajo. Take zakone, ki bi pa donasili dobiček nam vsem in s tem naši lepi domovini, pa zapirajo v miznice, ker ni kredita, mesto da bi jih izvajali. Naj pazijo tisti ljudje, ki so za to odgovorni, da ne bo zgodovina pokazala nanje s prstom: Glejte jih, svoj dom so imeli, pa so ga uničili, ker ga niso znali varovati.

M. K.

Gospodarske razmere na Barju

Barje je krožnik, t. j. ravnina, ki je okrog in okrog zavijana v hribovje. Ljudstvo se je naselilo prvotno na tem hribovju, ker ravnina je bilo vodena. Kasneje šele, ko se je začela ravnina uljevati, si je človek jel lastiti te nehvaležne ravninske zemlje in s tem pričel drseti v hribovja v ravnino. Tu si je gradil novi dom. Vendar se ni oddaljil od trdnih kamenitih tal. Tam na robu je ostal in kradel vodi zemljo. To mu ni bilo dovolj. Naselil se je tudi na sredo te srede in od tu pričel borbo z vodo.

V sredi barja ležijo hribei, kakor Pleševica, Vnanje Gorice, Blatna Brezovica itd. Ti kupci so bili nekdanji otoki, ki so se dvigali iz mehkih barjanskih tal in taki nudili oporo človeku v njegovi gigantski borbi za zemljo.

Ljudska govornica pravi — pisanega tega nism dobil nikjer —, da so bili prvi prebivalci teh otokov roparji, ki so se preživljali s tem, da so napadali ladje, potujoče po Ljubljani. Prav lahko je v tem kaj resnice. Ti otoki so zajezeni na najožjem delu barja. Črta Prešerje — Notranje Gorice je prav kratka in po sredi teče Ljubljanska, ki je tekla v nedavnem času skoro mimo Notranjih Goric. Ko so jo regulirati, so jo izravnali tako, da teče mimo Podpeči. Staro strugo vidimo še danes. Ti »roparji« so se pa

tekem časa zelo izpremenili, kajti njihovi potomci so najprirednejši kmetje in se svojih prednikov ne sramujejo.

Kdor hodi po Barju, opazi ogromno razliko med prebivalci posameznih vasi. Skoro vsaka ima svoje značilno narečje. Že po govorici lahko spoznaš, iz katere vasi je ta ali oni. Še mnogo bolj se pa ločijo po načinu življenja in po načinu prehrane.

V nedavni dobi še ni bil glavni dohodek Barjanov poljedelstvo ali gozdarstvo, kakor sedaj. Da so se pečali tudi z drugimi opravki, nam pričajo posmehljivi priimki, ki se držijo posameznih vasi. Če kdo reče v gornjem delu Barja besedo Faškar ali Faškarija, veš, da misli vas Breg ali prebivalca te vasi. Na Bregu so nekdanj delali butare, katerim pravijo faške in jih vozili v Ljubljano kot dobro kurivo. V Borovnici so delali cikle, pa jim pravijo Coklarji.

V Notranjih Goricah še danes jedo trikrat na dan močnik; njim pravijo Sokariji. V Vnanjih Goricah so sadili mnogo fizola, so pa Fizolarji itd.

Ta različenost med Barjani pač izvira od tega, ker so zelo težko občevali med seboj. Vsaka vas je živela svoje življenje. Na grobo bi razdelili Barjane v dva tabora. En del se bavi izključno

Današnji Sušak

Vsedemo se v Ljubljani na vlak. Peljemo se po dolenski progi čez Novo mesto in Karlovac proti morju. Gledajoč prijazne dolenske hribočke prihajamo počasi v predel Krasa. Zarès čudna je ta sprememba. Ko se popolnoma približamo morju, opazimo že sam apnenec; kamor nam oko pogleda — nikjer gozda, nikjer plodovite zemlje. Žalostno se spomnimo, da so to posledice benečanskega vladanja nad našimi kraji. Toda žalost nas takoj mine, ko opazimo morje, ki se zliiva v odlesku barv in daje krasno sliko. Gledamo otoka Krk in Cres, ki sta se prožila kakor dve veliki ladji sredi Kvarnera. V daljavi vidimo krasni Rab, poln zelenila. Ob obali so se položili Bakar, Kraljevica, Crikvenica in druga mesta. Ta del jugoslovenske obale, imenovan Hrvatsko Primorje, je res primamljiv. Koliko krasote je v njem. Z desne strani ga obdaja dolga istrska obala s ponosno Učko na čelu. Pod Učko ob morju ležijo letoviška mesta Volosko, Opatija in Lovrana, polna zelenih gajev in palm. Na mestu, kjer istrska obala dela lok, ki se potem podaljšuje v Hrvatsko Primorje, leži mesto Reka. Ponosno staro mesto, polno krasnih palač in cerkev, z veliko luk, leži žalostno in tiho, zavedajoč se usode, ki jo je dohitela. Na levi strani Kvarnera, torej na jugoslovenski strani, prodirajo v obalo trije zalivi: Martinšćica, Urinje in Bakarski zaliv. Obala je sicer tu nekaj bolj pusta, toda ravno ta puščoba in golota v zvezi z modrino neba in lesketanjem morja dela veličastno sliko. In sredi tega kraja, polnega prirodnih lepote med istrsko obalo in obalo Hrvatskega Primorja, torej ravno v sredini Kvarnera, se nahaja mesto Sušak.

Sušak, to pred sto leti neznatno naselje, je danes najvažnejše mesto severnega dela Jadranskega morja. Ker se nahaja na sami meji med Jugoslavijo in Italijo, je za Slovence in Hrvate najbližje morsko mesto, ki je zvezano z železniško progo z Ljubljano in Zagrebom, in ker je izhodna točka za Hrvatsko Primorje, za otoke in letovišča, ima danes Sušak velik pomen. Z nesrečno rapalsko pogodbo je Reka z vso Istro vred pripadla Italiji. Sušak je ostal naš — jugoslovenski. Tu so se nekdanji sestajali največji primorski rodoljubi in snovali bodočnost Istre. Reška gimnazija, ki je stara preko 300 let, je odgajala te borce za narodno svobodo. To nalogo nosi še danes. Razen več osnovnih šol ima tudi moško in žensko realno gimnazijo, trgovsko akademijo in meščansko šolo. Sedež je mnogih nacionalnih in kulturnih društev in politično središče Istranov in Primorcev.

Posebno v gospodarskem pogledu ima Sušak veliko vlogo v jugoslovenski državi. Ker ima dobro zvezo z zaledjem in notranostjo, je Sušak danes ena najvažnejših točk na našem Jadranu. Pa tudi inozemci prihajajo v velikem številu na Sušak in odtod v razne letoviške kraje Gornjega Jadrana. Krasen je pogled na sušaško luk! Tu najdemo številne potniške in trgovske parnike. Potniški parniki, ki se zbirajo v Karlovdardevem pristanišču, so večinoma last »Jadranske Plovbe«, katere sedež je tudi na Sušaku. V drugem oddelku najdemo trgovske parnike iz vseh držav Evrope.

Sušak je torej predvsem trgovsko in letoviško mesto. On je središče trgovine in glavna točka Gornjega Jadrana. Toda Sušak se še ni ustalil, on se dalje razvija. Kakšna je samo razlika med sedanjo Reko in sedanjim Sušakom! Življenje na Reki je mirno in tiho, reške ulice so žalostne in prazne. In reška luka! Čeprav ogromna in moderno urejena, je mrtva, brez prometa. Nekaj parnikov je v nji. Sušaška luka, čeprav veliko manjša, je vedno polna parnikov, ki veselo prihajajo in odhajajo, kot da bi vedeli, da s tem dajejo Sušaku svoje razgibano in veselo življenje.

Sušak, tak kot je danes, je dala Jugoslavija. Jugoslavija mora imeti Sušak kot nadomestilo za izgubljeno Reko. In ravno v tem je še velika bodočnost, ki ga čaka.

Zivan Z.

Š A H

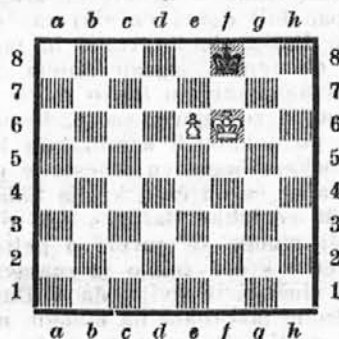
POROČILA IZ ŠAHOVSKEGA SVETA

Teorija

Končnice

Prav pogosto se zgodi, da ostaneta na šahovnici le oba kralja in en pešec. Odvisno je le od pozicije, v kateri se figure nahajajo, ali oni s pešcem dobi ali samo remizira.

N. pr. v naslednji poziciji: Beli: Kf 6, pešec e 6
Črni: Kf 8



Če ima črni potezo in beli pravilno igra, dobi beli:

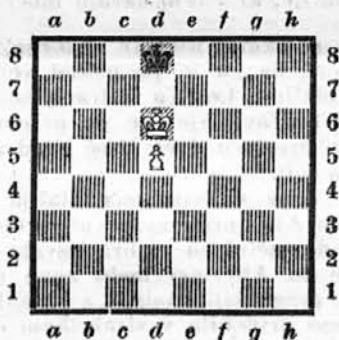
1. 1. Kf 8-e 8
2. e 6-e 7 2. Ke 8-d 7
3. Kf 6-f 7 in dobi

Če pa je na potezi beli, nastane vedno remis:

1. Kf 6-e 5 (ker če igra 1. Kf 8-e 8
1. e 6-e 7 2. Kf 6-e 6 pat)
2. Ke 5-d 5 1. Kf 8-e 7
3. Kd 5-d 6 2. Ke 7-e 8
3. Ke 8-d 8

Remis, ker beli ne sme igrati e 6-e 7, če pa potegne Kd 8-e 8, je seveda pat.

Sedaj (Beli: Kd 6, pešec d 5, črni: Kd 8) beli



vedno dobi, kajti, če ima potezo črni, mora iti s kraljem na e 8 ali e 8. Beli kralj zasede nato polje c 7 ali e 7, pešec pa ima sedaj neovirano pot do d 8.

Če ima potezo beli, istotako zmaga:

1. Kd 6-c 6 (ali Kd 6-e 6, kar je enako močno)
1. Kd 8-c 8 (pogubno je Kd 8-e 8, kajti potem sledi Kc 6-c 7)
2. d 5-d 6 2. Kc 8-d 8
3. d 6-d 7 3. Kd 8-e 7
4. Kc 6-c 7 in dobi.

Rešitev problema št. 11.

1. Dg 2-d 2 1. Te 8-f 8
2. Dd 2-d 1 2. Tf 8-h 8
3. Dd 1-a 1 3. Ka 8-b 8
4. Da 1:h 8 mat

Možnih je še več variant.

Problem št. 12



Beli: Kd 1, Dd 8, Tb 1, pešca: b 2, c 2
Črni: Kc 5, pešec d 2
Beli vleče in dobi v 4 (štirih) potezah,

IZ ŠOLSKE TORBE...

Memento mori!

(Prosto po Prešernu.)

Dolgost študiranja nam je še kratka,
kaj cvekov že nasula je lopata,
odprta ves dan so ti šolska vrata,
kdaj ven sfrčiš, ne ve nobena prat'ka.

Pred cveki ne obvar'je koža gladka,
(od njih odkup'jo te pač kupi zlata),
sicer za cveke ni noben'ga tata,
nič ne pomaga prošnja, govorica sladka.

Naj se zbudi, kdor smolo ljubi svéta,
ker kmalu konec šolskega bo leta,
in žetev cvekov vsak dan bolj dozori.

Znabit, da kdor zdaj vesel prepeva,
v gomili cvekov ne ugame dneva,
ko bo frčal... Memento mori! —in.

Mlad fant se predstavi staremu profesorju:
»Jaz sem Luka Zobotrebec, sin profesorja Zobotrebeca.«

»Veseli me, veseli me. Toda, saj res, ali še živi Vaš pokojni oče?«

Nek drugi fant se predstavi prav tako staremu profesorju:

»Jaz sem Jaka Kozjebralec, sin vašega tovariša gospoda Kozjebračca.«

»A, že vem, že vem, spominjam se ga, kako se ga ne bi! Ampak, kaj sem že hotel reči? Da, ali je imel vaš oče kaj otrok?«

Profesor zgodovine: »Ali veste, kdo je bil C. Julius Caesar?«

Učenec: »To je latinski šolski pisec.«

Profesor odide z doma. Po poti se ustavi pred izložbo, da si jo ogleda. Po nekaj minutah stopi dalje, toda hipoma se ustavi in pomisli:

— Zdaj ne vem, ali sem se napotil v šolo k pouku, ali sem krenil proti domu?

Profesor: »Kje je ležala gora Itha?«

Šilo: »Pri Troji.«

Profesor: »In kje sta torej ležali gora Itha in Troja?«

Šilo: »Ena poleg druge.«

Profesor se poroči in ko opazi naslednje jutro na svoji postelji svojo ženo, presenečen vzklikne:

»Kaj pa vendar delate tu, gospodična?«

V šoli so pisali latinsko nalogo. Pod naslovom je stal napis kot po navadi: Res instituta poro tractatur. Neki učenec, ki je bil namazan z vsemi žaubami, pa je napisal: Res instituta poro traptatur.

Služkinja: »Gospod profesor, z večernim vlakom se vrne domov milostljiva.«

Profesor: »Hvala lepa. Opozorite me zvečer, prosim, da je ne pozabim poljubiti.«

Profesor sreča nekega gospoda in ga ogovori, toda opazi, da se je zmotil in se začne opravičevati:

»Oprostite, gospod! Mislim sem najprej, da ste Vi Vi, nato sem misli, da ste Vi Vaš brat, a zdaj vidim da niste niti eno niti drugo!«

Profesor A.: »Oprostite kolega, ali ste umrl, vi, ali vaš gospod brat?«

Profesor B.: »Če je tako, bom pa že jaz umrl, kajti brata sem videl včeraj v kavarni.«